

7.7 Konec vlády jedné strany

O událostech v závěru roku 1989 jsem se zmiňoval již v předchozí kapitole. Děly se různé neobvyklé věci. A mezi ně patří i **svatořečení Blahoslavené Anežky České**, které proběhlo 12. listopadu v Římě. Předcházela mu slavnostní akce u Sv. Víta, provázená obvyklými komunistickými "bezpečnostními" opatřeními; např. metro A projíždělo stanicí Klárov. Do Říma jelo z Čech hodně poutníků zvláště k tomu vypravenými autobusy. Pro mne pak bylo zajímavé, že několik kolegů z naší VVO i z dalších pracovišť VÚŽ se v Římě setkalo, aniž by před tím jeden o druhém tušili, že jsou katolíci. Určitý zvýšený zájem o duchovní hodnoty byl pro tuto dobu charakteristický.

Nechci psát historii tzv. **Sametové revoluce**; konec konců, ani bych to neuměl. Půjde mi o mé dojmy a postřehy, které ovšem musím zařadit do celospolečenského kontextu. Po 17. listopadu po řadu dní probíhala v Praze velká shromáždění lidí, která zprvu měla charakter demonstrací a postupně se stávala manifestacemi. Většina jich probíhala na Václavském náměstí, některá byla na Letenské pláni (první snad v sobotu 25. či v neděli 26. listopadu). Většinu národa reprezentovalo v České socialistické republice nově utvořené **Občanské fórum**, na Slovensku pak **Veřejnost proti násilí**.¹ My jsme dění sledovali přirozeně z českého pohledu, a ten provází i moje vzpomínání. Pro Evinčinu ani mou povahu masová shromáždění nejsou. Rádi jsme sledovali, co se děje, ale až na jednu výjimku jsme zůstávali doma.

Nejznámější a nejvýraznější osobností Občanského fóra byl dramatik **Václav Havel**, disident² a chartista³. V Občanském fóru působil i římskokatolický kněz bez státního souhlasu **Václav Malý**, jehož jsme znali ze "staré mládeže". Ten většinu demonstrací či pak manifestací moderoval. Ty, přestože byly spontánní, vyžadovaly určité technické zajištění – prostor pro řečníky, zvukotechniku a samozřejmě i disponibilní lékařskou službu. Řečníci mohli mluvit z balkonu nakladatelství Melantrich, který dala k dispozici Československá strana socialistická. Při demonstracích na Letné posloužila jižní tribuna na Spartě. Ozvučení bylo vždy velmi dobré; až později jsem se dověděl, že je se svými spolupracovníky zajišťoval Míša Antek⁴.

Občanskému fóru se podařilo zahájit jednání s vládou o její rekonstrukci. S napětím jsme očekávali ohlášené **změny ve vládě k 3. prosinci**. Ty však znamenaly velké

---

¹ Československá socialistická republika byla federací složenou z České socialistické republiky a ze Slovenské socialistické republiky. Prezident byl jen československý (JUDr. Gustáv Husák), ale vlády byly jak federální, tak republikové, federální parlament byl dvoukomorový (sněmovna národů, ve které měli Češi i Slováci stejně velké zastoupení, a sněmovna lidu). Obsazení všech míst ovšem určovala a v praxi vládla komunistická strana (KSČ), která nebyla organizována na federálním principu: Měla orgány československé a orgány slovenské. Vedoucí úloha KSČ byla zakotvena v ústavě z r. 1960.

² Člověk perzekuovaný komunistickým režimem.

³ Signatář Charty 77, dokumentu z roku 1977 kriticky analyzujícím poměry v komunistickém Československu; každý chartista se stával disidentem.

⁴ Ing. Michael Antek (1947-2005), přední český elektroakustik, syn tatínkova dlouholetého přítele akademického sochaře a restaurátora Jožky Antka (1911-1991), rodáka z Rajnochovic u Bystřice p. Host.

zklamání. Došlo k výměně dvou či tří ministrů. Předsedou zůstal Ing. Ladislav Adamec; jedním z místopředsedů⁵ federální vlády se stal náš synodní senior Josef Hromádka. Veřejnost takové řešení nepřijala, jednalo se dále, tlak byl i na demisi prezidenta Husáka. Novou vládu ovšem musel jmenovat prezident. V neděli **10. prosince**, zrovna na mé 45. narozeniny (a také na Den lidských práv) jmenoval Dr. Husák novou federální vládu, v níž už byla jen asi polovina komunistů a v jejímž čele stanul Slovák **JUDr. Marián Čalfa**, v té době ještě komunista, velice schopný právník znalý nejrůznějších zákonů a procedur souvisejících s činností vlády. ThDr. Josef Hromádka byl jedním z místopředsedů i v této nové vládě. Když přijal slib nové vlády, prezident Husák rezignoval.⁶

Kdo řídil další chod událostí, se asi nedovíme. Všeobecně se soudí, že Dr. Čalfovi bylo jasné, že vláda jedné strany končí a snažil se v této situaci jednat co nejracionálněji. A tak v prosinci ještě přišla rezignace značného počtu komunistických poslanců a kooptace nových, především z řad disidentů; v parlamentě zasedli např. Václav Benda či Michael Kocáb. V průběhu prosince poslanci **zrušili v ústavě paragraf o vedoucí úloze komunistické strany**; zasedání vysílala televize, já jsem doprovázel děvčata na dětskou biblickou hodinu a během ní jsem u Ortů (Marušky a Jirky), kteří tehdy ve sborovém domě bydlili, ono důležité zasedání parlamentu sledoval. Na konci prosince se konala prezidentská volba parlamentem. V kruzích, v nichž jsme se pohybovali, se jako jasný favorit jevil Václav Havel. Měl však velkou konkurenci v protagonistovi událostí z r. 1968 Alexanderu Dubčekovi, který byl celkově známější a byl Slovák; ke zvolení bylo třeba mít 60% většinu v každé sněmovně. **Václav Havel byl zvolen**. Do zákulisí voleb jsme neviděli, ale dodatečně se jeví, že v Havlův prospěch výrazně a úspěšně loboval Čalfa; aby se Slováci necítili ukřivděni, předsedou Sněmovny lidu se stal Dubček (a samozřejmě, Slováci měli premiéra). Vzhledem k množství společenských změn bylo dohodnuto, že se prezident bude tentokrát volit na dva roky (a zrovna tak o půl roku později parlament).

V jarovském sboru na podzim 1989 nastoupila jako **jáhěnka Věra Lukášová** (vdova po Honzovi Lukášovi); její ordinace byla stanovena ještě před listopadem na 17. prosince. Byla to asi jediná ordinace, kdy službou slovem a svátostmi pověřoval místopředseda vlády. Později **ThDr. Josef Hromádka** výkon funkce synodního seniora pozastavil, ale v té době zastával vysoký úřad jak v církvi, tak ve státě. A ve vládě byl jen do poloviny r. 1990.

V popisované revoluční době jsem byl v kontaktu s manželi **Vlastou (roz. Drdovou) a Jardou Kašovými**, oba byli mí kolegové z ročníku, Vlasta vystudovala ekonomický směr na katedře matematické statistiky a učila na Elektrotechnické fakultě ČVUT, Jarda numerickou matematiku a působil ve Výzkumném ústavu matematických

---

⁵ Místopředsedů bývalo několik, jeden nebo dva nejdůležitější dostali k funkci přívlastek *první*.

⁶ Žertem říkávám, že jsem k pětačtyřicetám dostal dárek od samého prezidenta: abdikaci

strojů. U nich v bytě v nuselské ulici Na Veselí jsem sledoval v televizi demisi prezidenta Husáka. Vlasta s jejich dětmi Kačenkou a Martinem zašli také k nám do sboru na Jarov, Kačenka s Martinem se zapojili do přípravy vánoční besídky. Mezi Kašovic blízké přátele patřila učitelka hudby **Lenka Pospíšilová**, velice milá a sympatická paní, a ta pomáhala Věře Lukášové s nacvičováním, přičemž do přípravy vnášela profesionálního ducha. Besídka pak měla úroveň, ovšem děti z ní měly podstatně menší radost než z těch běžných, připravovaných spontánně od srdce. V přelomových dobách vznikaly různé hezké přátelské vztahy, které pak, když se vytvořil prostor se angažovat, kolikrát přešly do oblasti vzpomínek – na jejich udržování nezbyl prostor ani čas. Tuto skutečnost jsem si výrazně uvědomil v souvislosti s přípravami Bratrské školy.

RNDr. Petr Heřman⁷ z Jednoty bratrské s manželkou Alenkou (PhDr.) ještě před listopadem pomýšleli na obnovu **bratrských škol** v duchu Jana Amose Komenského. Svou iniciativu záhy po 17. listopadu oznámili v tisku, a já jsem se začal účastnit přípravných schůzek v modlitebně v Hálkové ulici. Evinka o bratrské školy měla samozřejmě také velký zájem, ale oba jsme se angažovat nemohli, a tak ona nechala tuto možnost mně. Petrova iniciativa přišla výrazně dříve než podobná aktivita u katolíků, a tak se v Hálkově ulici scházelo úžasné ekumenické společenství. Aktivním katolíkem tam byl např. **RNDr. Radim Palouš**, pozdější rektor Karlovy univerzity. A poznal jsem se tam i s **Petrem Vaďurou**, tehdy členem Křesťanských sborů, pozdějším pořadatelem díla prof. Jana Hellera, redaktorem náboženského vysílání Českého rozhlasu a farářem Evangelické církve metodistické v Tachově. Výraznou osobností na přípravě předškolního bratrského školství byla **Jana Fellnerová**, která se pak stala ředitelkou **Svatojanské koleje**, na niž bych rád zavzpomínal později. Na setkáních se promýšlela spousta různých problémů, chtěli jsme v duch Komenského, aby škola poznatky nefragmentovala. Velký úkol jsme viděli ve vytvoření vyváženého ekumenického pohledu na historii, zvláště na tu českou.

Po nedlouhé době se katolíci věnovali obnovování katolického školství, takže se náš kruh ztenčil.⁸ Petr Heřman považoval za žádoucí založit nějakou školu co nejdříve, byť by šlo jen o první stupeň či zpočátku jen o 1. třídu, zatímco já jsem dával přednost promyšlení celé koncepce s návaznostmi. Petr si moudře uvědomoval, že se politicko-společenská situace může vyvíjet nepříznivě a možnost školu založit se bude stále obtížnější. Já jsem propadal naivnímu optimismu a Petrovy důvody jsem nesdílel. Teď mu dávám za pravdu. Jemu se podařilo získat pro školu prostor i nutné institucionální zakotvení; Spolek (či klub) přátel bratrské školy k tomu oprávnění neměl a Úzká rada Jednoty bratrské se k tomu také neměla. Nakonec se zřizovatelkou školy stala naše

---

⁷ O seznámení s ním se zmiňuji v kap. 7.5

⁸ Obnovení církevního školství je popsáno v knize doc. JUDr. Zábaje Horáka *Církev a české školství* (Praha ? Grada 2011), především v kap. 1.6

Československé církve evangelická. Dění, které popisují, probíhalo ještě řadu roků před rozdělením Jednoty bratrské, resp. oddělením Ochranovského seniorátu.

Pro mne bylo atraktivním environmentální hnutí. Díky polskému Słowu Powszechnemu jsem nějaké informace o něm v evropském kontextu měl a po uvolnění 1989 jsem se chtěl nějak zapojit. V prvních letech po pádu komunismu jsem se spíš jen rozhlížel, mé několikaměsíční členství ve **Straně zelených** mě neuspokojilo, nicméně jsem si uvědomoval, že máje rodinu a zaměstnání nedokážu rozumně se angažovat jak v oblasti školství, tak v oblasti životního prostředí a školskou oblast jsem opustil s tím, že jsem zůstal "fandou" bratrských škol.

Ve Straně zelených jsem chodíval na schůze organizace z Prahy 10. Setkal jsem se tam s milými lidmi, výraznou a velmi sympatickou osobností byl RNDr. Petr Kohout, manžel kantorky ze školy v Gutově ulici, členem tam byl také učitel Slovenčík z Gutovky. Nepochopil jsem styl práce ani nějaké zaměření. Jednou jsem byl vyslán na celopražskou konferenci; za Prahu 3 tam byl MUDr. Vladimír Černý z jarovského sboru. Z celého jednání jsem měl rozpačitý dojem – politikaření převažovalo nad zájmem o životní prostředí. Ze strany jsem formálně nevystoupil, ale ztratil zájem jsem přestal platit příspěvky, a tak mé členství zaniklo.

Zrušení vedoucí úlohy KSČ vedlo ke **změnám v obsazení vedoucích míst**. Než ve vzpomínkách zavítám na své pracoviště, zastavím se u výměny ředitelů škol. Ta probíhala formou konkursu, přičemž pravidla konkursních řízení dávala nemalý prostor docela nevyzpytatelným školským orgánům tehdy ještě existujících národních výborů. Sledoval jsem, jak to probíhalo na Nerudově gymnáziu, kde učila Evi, a jak to bylo v základní škole v Hostýnské, kam chodila Radka a kde jsem působil ve výboru rodičovského sdružení.

Školy vypisovaly konkursy, do nichž se mohli hlásit zájemci splňující kvalifikační požadavky; ty diskriminovaly případné zájemce, kteří z politických důvodů ve školství nemohli za komunistů působit. Na školách se na organizování konkursů výrazně podíleli aktivisté Občanského fóra. Evinku dost na poslední chvíli napadlo obrátit se na někdejšího kolegu z gymnázia Nad Štolou **Františka Kopeckého**, zda by se v Hellichovce nepřihlásil. František tehdy učil Nad alejí. Návrh neodmítnul, rozvažoval jej i při modlitbě, zajel do Velemína poradit se s P. Josefem Kouklem, pozdějším biskupem litoměřickým, do konkursu se přihlásil – a byl vybrán. Pro gymnázium to byla úžasná výhra.

Školu v Hostýnské původně dobře řídila **Eva Hlaváčková**, sice členka KSČ, ale rozumná. Nevím, jak to probíhalo formálně, ale stala se zástupkyní ředitele, přičemž jedna ze dvou zástupkyň odcházela do důchodu, takže zde nevznikla nepříjemná situace, že by někdo z vedení musel odejít. Ředitelem se na několik desetiletí stal představitel školního Občanského fóra tělocvikář **Albert Hotový**. Klidné personální změny ve vedení školy měly svou obdobu i v rozdělení funkcí v rodičovském sdružení:

předsedkyní bývala **doc. RNDr. Světlá Vacková**, členka KSČ, a pokladníka jsem dělal já. Po dohodě a se souhlasem celého výboru jsme si funkce vyměnili.

Přirozeně, že ke změnám na vysokých vedoucích funkcích docházelo i v podnicích. Do nich – někde více, jinde méně – zasáhl i měnící se ekonomický systém. Změny se nevyhnuly ani Výzkumnému ústavu železničnímu. Registroval jsem výměnu ředitele a náměstků; nevnímal jsem ovšem, zda se jako důsledek změnilo něco k horšímu či k lepšímu. Při výměně vedoucích míst nepanoval konsensus, jak se dívat na ty, kdo byli v KSČ před rokem 1968. Spory, které kvůli tomu vznikaly, využili různí kariéristé a hochštapleři, kteří v KSČ nebyli třeba proto, že je tam nepřijali (a to nemuselo být z ideologických důvodů, ale kvůli nějakému morálnímu škraloupu), a tak postupně začala společnost směřovat jinam, než jsme si my idealisté představovali.

Ale vrátím se k VÚŽ krátce po pádu komunismu. Změna ve vedení naší VVO nebyla vyvolána politickou situací, nýbrž věkem Ing. Duchoně, jehož nahradil Ing. Petr Havel; rozhodně před r. 1989 byl v KSČ, ale myslím, že dost brzy vystoupil. Změny se ovšem Ústavu dotkly zprostředkovaně. Můj šéf oddělení Franta Nierostek odešel do nějaké vyšší celoželezniční, snad odborářské funkce a vedení jsem po něm dostal já; moc nových povinností z toho neplynulo, ale dostal jsem pro sebe kancelář s oknem na západ, což bylo příjemné, protože větší část pracovní doby byla dopoledne. Kolega doc. Mojmír Koš se vrátil k práci na VŠE. Na severním nástupišti byla i ústavní knihovna, kde pracovala mj. sympatická Dr. Eva Broklová, historička s "kádrovým škraloupem", která odešla do ČSAV. A i když kontakty mezi výzkumnými oblastmi nijak těsné nebyly, zmíním se o jednom odchodu z oblasti traťového hospodářství. Snižováním hlučnosti kolejových vozidel se tam zabýval **Jarda Plíšek**⁹, člen Synodní rady ČCE, s nímž jsem se znal z dob, kdy jsme pomáhali Titěřům přestavovat dům v Dole. Byl povolán na Ministerstvo zahraničí – asi se už s ním počítalo jako s možným kandidátem pro velvyslance v Rumunsku; tím se pak skutečně stal, a když odcházel do Bukurešti, musel na členství v Synodní radě rezignovat.

Tím, jak se měnil ekonomický systém státu, lukrativní objekt U Lužického semináře získal komerční využití a **VÚŽ** byl získal starý činžovní dům **u holešovického nádraží**, jeden z mála v souvislosti se stavbou nádraží nezbouraných, který svépomocí pro své potřeby upravil. A tak asi 4 roky po zedničení na Smíchově jsem manuálně pracoval v Holešovicích. Zabíračka to byla, např. jsem nosil 50kg pytle cementu do 4. či 5. patra, nicméně práce měla i řadu příjemných rysů. Obědvat jsme chodili do restaurace 4. cenové skupiny kdesi směrem k Ortenovu náměstí, kde byl veliký provoz a panovala tam naprostá důvěra k zákazníkům, každý si hlídal útratu a při odchodu zaplatil. – Součástí práce bylo i vyklízení toho, co tam po nájemnících zbylo. Asi nejzajímavější

---

⁹ Jarde měl Rumunsko velice rád, často navštěvoval tamní hory, angažoval se při organizování pomoci Rumunsku v době, kdy byl svržen tamní diktátor Nicolae Ceaușescu (1918-1989) – záhy po pádu komunismu u nás. Zkušenosti s cestováním po rumunských horách později využil při psaní knihy *Rumunština do batohu* (2009). Velvyslancem v Rumunsku byl 1997-2001; pak ještě působil jako velvyslanec v Maďarsku (2006-2010).

nález byl v jednom sklepe: noviny z let 1946 a 1947. Četli jsme je s velkým zájmem; nadšen tímto nálezem byl i bývalý komunistický náměstek ředitele, a při tom to byla jeho Strana, která přístup k těmto informacím běžným lidem znemožnila. Utvrdilo to mou představu, že komunisté po roce 1968 nebyli komunisty z přesvědčení a se souzvukem s tím, co strana dělá, nýbrž členství ve Straně byl jen prostředek k získání a udržení postavení.

Pracovní tlak nebyl příliš velký, a tak někteří kolegové chodívali na polední mši k Sv. Havlovi na Staré Město, já jsem si občas zašel či zajel na Václavské náměstí k soše Sv. Václava (říkávalo se "ke koňovi"), kde se objevovaly různé aktuální informace a lidé svou přítomností tam vyjadřovali radost ze společenských změn; milé, byť zpočátku trochu rozpačité bylo setkání s Jitkou, která tehdy byla žákyní nejvyššího ročníku základní školy v **Gutovce** (přece jen jsme vzájemně měli jiné představy o trávení školního či pracovního času). Radost z pádu komunismu šla napříč generacemi.

Poměrně rychle se otevřely **hranice**. Omezujícím faktorem byla stále nekonvertibilita koruny; pro nás železničáře měly úžasnou cenu **volné jízdenky do zahraničí**. K cestám patřily zásoby jídla na cestu a často spaní ve vlaku; v té době byla slušná nabídka nočních spojů. Cesty byly i oblíbeným tématem rozhovorů, včetně různých praktických informací (třeba jak se do nějakých památkových objektů dostat bez placení; jeden kolega to měl vyzkoušeno pro Alhambru v Granadě, přičemž se vyhnul i čekání, které mohlo být i několikadenní – časem zanechal práce ve VÚŽ a provozoval cestovní kancelář). Jak jsme cestovali my, tomu budu věnovat samostatnou kapitolu.

Začátek roku 1991 byl spojen s dvojím stěhováním – bydliště i pracoviště. Začnu tím jednodušším. Kolega Alfred Wick se dověděl, že v objektu Výzkumného ústavu A.S.Popova v **Braníku v Novodvorské ulici** se uvolní větší počet kanceláří, zmínil se o tom šéfům ve VÚŽ, a bylo z toho stěhování. Nové pracoviště bylo objektivně vzato lepší: Ústřední topení, mnohem vyšší úroveň záchodů, závodní jídelna¹⁰. Ale po ostrůvku mezi kolejemi se mi stýskalo. Dopravně jsem to měl dobré, z Želivského tam jezdil přímo autobus 139; v zimě jsem však autobusem jezdil až z Kačerova a v co největší míře jsem využíval metro kvůli světlu na čtení. Četbu cestou do zaměstnání a zpět jsem si velice oblíbil. Jako vedoucí oddělení jsem měl svou pracovnu. Kolem ústavu byla zeleň, bylo to velice příjemné. Ve velké samoobsluze na sídlišti Novodvorská jsem pořizoval nákup domů. Svým způsobem idylka. Až na to, že přestala existovat Česká *socialistická* republika (to je dobře) a s ní i můj hlavní výzkumný úkol. Než budu o pracovních záležitostech pokračovat, vrátím se k rodině a našemu bydlení.

---

¹⁰ V jídelně jsem se potkával s Petrem Krejčím, s nímž jsem se znal z r. 1960 z Herlíkovic a o němž jsem slyšel od Macků. Patřil snad do vršovického sboru. Když se zmínil, že tam končí, rozuměl jsem tomu, že v důsledku změn přichází o zaměstnání; později jsem se dověděl, že se stal snad poradcem Václava Klause.

Když jsme se s Evinkou r. 1971 vzali, společně jsme bydleli v domku v Tejnické u Pagačů, avšak já jsem zůstal trvale hlášený s rodiči a s Jardu v bytě Nad vodovodem 29. Dům to býval soukromý a paní domáci Anně Váňové jsme platili nájemné, které bylo určeno státem a bylo velmi nízké. Vlastnit dům s nájemníky tehdy bývalo v podstatě břemeno. Po smrti paní domáci přešel dům na její děti, nevím už, jak to vše probíhalo, jedna z dědiček emigrovala do USA, takže její podíl připadl státu. Tento stav netrval dlouho a celý dům byl "znárodněn" a nájemné rodiče platili Obvodnímu podniku bytového hospodářství (OPBH) v Praze 10. Po smrti maminky a posléze odstěhování Jardy bylo nájemné mírně zvýšeno (tzv. nadměrný byt), nicméně stále bylo velmi nízké. Když však zemřel tatínek, na OPBH usoudili, že je byt pro mne příliš velký a připravili mě na možný příkaz k přestěhování do menšího bytu. Byty bývaly nepřírozeně levné, a tudíž se nedaly sehnat. Chtěli jsme byt po tatínkovi ponechat v rodinném držení, aby, až by bylo třeba, některá z našich dcer v něm mohla bydlet. Na rodinné domky se v té době žádná regulace nevztahovala, a tak jsme usoudili, že se formálně do domu Nad vodovodem přistěhujeme všichni. O prázdný byt jsme se starali a snad po prázdninách 1990 jsme kuchyň pronajali Járovi Kurzveilovi, synu mé kolegyně ze studií, který v Praze studoval.

Po roce 1989 byl schválen restituční zákon, podle něž se nemovitosti vracely původním majitelům, pokud si o ně zažádali. Nevím, jak vše právně probíhalo, ale našimi domáčími se stala snacha bývalé paní domáci a její čtyři děti (příčemž nejstarší syn nebyl potomkem původní paní domáci). Nájemné zůstávalo pro původní obyvatele regulované, zvyšovalo se asi poněkud rychleji než inflace, ale přijatelně. Evinčina maminka se obávala, že noví domáci se s poukázáním na faktické nevyužívání bytu nás budou chtít zbavit a od nových nájemníků vybírat nájemné neregulovatelné. A tak se stalo, že o tzv. jarních prázdninách 1991 jsme se odstěhovali "Nad vodovod" a Járovi Kurzveilovi Pagačovi poskytli po nás menší na sever orientovaný pokoj.

Nad vodovodem se nám bydlelo dobře, stěhovali jsme se ještě do bytu v majetku OPBH. Když proběhla privatizace, s domáčími jsme dobře vycházeli, navazující na dobu od mého nejtútlejšího dětství, trávenou tam pod společnou střešou.

První čtvrtletí 1991 proběhlo ve znamení **dvojího stěhování**, v práci do vyššího komfortu, s rodinným bydlením od ústředního topení a centrálního ohřevu teplé vody **do bytu s topením v kamnech** (jedněmi kamny jsme vytápěli oba pokoje, v kuchyni jsme měli přenosný elektrický radiátor), kde jsme si lokální elektrický ohřev vody museli opatřit až v rámci úprav před stěhováním. Výhoda byla, že dům v té době byl ještě ve státním vlastnictví, což nám při úpravách nesvazovalo ruce. O stavební úpravy, především v koupelně, jsme požádali firmu, s níž jsme už měli zkušenosti z Tejnické. Vanu jsme nahradili sprchovým koutem, kotel na tuhá paliva elektrickým bojlerem; do koupelny měla přijít ještě pračka, ale zedníci ve své nadměrní pílí vytvořili tak tlusté vrstvy omítky pod kachlíky, že jsme museli najít pro pračku umístění v kuchyni. Tam jsme umístili dvě koupené normalizované kuchyňské linky (ale jen jeden dřez, druhý jsme nahradili deskou), dolní část jedné z linek šla do prostoru a horní části byly pověšeny na sebou. Věšet tam něco do zdi nebylo nic jednoduchého; také se stalo, že Evi v době, kdy jsem nebyl doma, zažila pád jedné kuchyňské skříňky. Měkká omítka však byla také k něčemu dobrá. Kuchyň měla lichoběžníkový tvar, což výrobci příslušenství neznají. A stalo se, že se nám do linky o kousíček nevešla pračka. Tak se kuchyň zvětšila – kromě omítky jsem musil i trochu přitesat cihly, ale pračka se pak už vešla a dveře z předsíně bylo možno otvírat.

Práce probíhaly v době, kdy jsme chodili do zaměstnání. Můj zaměstnavatel byl mi vyšel vstříc, nevím, jak to měla Evi rozvrhově; jarní prázdniny tehdy měla snad Petra a Radka. Když přišli elektrikáři, byla s nimi maminka Pagačová. Protože jsme neměli žádný spotřebič, který by vyžadoval trojfázový přívod, změnili nám původních 3 x 10 A (původní sporák kvůli rovnoměrnosti zátěže vyžadoval tři fáze) na 1 x 25 A (výhodou by byl nižší měsíční paušál). Já jsem se dost zhrozil, protože jsem věděl, že fáze různě vypadávají a stojí za to nebýt závislími na jedné fázi a požádal jsem o úpravu bytové přípojky zpět na trojfázovou, za niž jsme ovšem museli platit. A když už s 25 A začali, dali nám 3 x 25 A. Tehdy to bylo předimenzované, ale časem se to ukázalo jako skvělé řešení; když jsme později přešli na topení elektrickým přímotopem, nemuseli jsme žádat o zesílení přívodu elektřiny.

Řemeslnické práce probíhaly v době, kdy už jsme v bytě bydlili. A do toho jsem na dohodu o provedení práce dělal **sčítacího revizora** pro tehdejší sčítání lidu. A to znamenalo doma kontrolovat vyplněné sčítací archy. I uprostřed na sebe narovnaného nábytku se však dalo pracovat – když k tomu byla vůle.

Někdy uprostřed roku 1990 byly parlamentní volby. Občanské fórum bylo jednou ze stran, u níž se oprávněně čekal nejvyšší zisk mandátů. Volili jsme do obou sněmoven federálního shromáždění i do České (na Slovensku Slovenské) národní rady. Smutné bylo, že snad ve všech případech na druhém místě skončili komunisté. V čele federální vlády i po těchto volbách zůstal Marián Čalfa (*1946), českou vládu vedl Petr Pithart (*1941). Mně blízký resort životního prostředí řídil na federální úrovni Josef Vavroušek (1944-1995), na zemské Bedřich Moldan (*1935), kterého později vystřídal Ivan Dejmal (1946-2008).

Otázka vypořádání se s komunistickou minulostí provázela naši politiku od změn po listopadu 1989. Členství v KSČ se nepochopitelně moc odpouštělo, zatímco spolupráce se Státní bezpečností (StB) znamenala (aspoň teoreticky) nemožnost vykonávat různé funkce, byť mnohdy byla nátlakem vynucená a dotyční často nikomu neublížili; zřejmě však všichni registrovaní spolupracovníci, byť pod hrozbou určitých sankcí, ji skutečně podepsali. Mezi spolupracovníky StB byli zřejmě všichni nejvyšší představitelé státem povolených církví s výjimkou našeho synodního seniora ThDr. Václava Kejře, údajně na nejvyšších komunistických místech označovaného "železnej dědek". A tak z veřejných funkcí vypadl i synodní senior ThDr. Josef Hromádka (byl pak zvolen seniorem východomoravského seniorátu, což radikálnějším členům církve vadilo). Docházelo i k neoprávněným nařčením ze spolupráce; na základě takového falešného obvinění skončil v ministerském křesle výborný ministr Bedřich Moldan a na jeho místo byl jmenován ještě lepší Ivan Dejmal. Vláda Petra Pitharta udělala pro životní prostředí mnoho dobrého - asi nejvíce ze všech vlád po r. 1989. Oba zmínění čeští ministři se podíleli na založení Ekologické sekce České křesťanské akademie r. 1997.

Z euforie po pádu komunismu jsme se pomalu dostávali do reality. Bylo třeba reformovat **ekonomiku**, bylo třeba reformovat **politický a právní systém**. Viděno pohledem zdola, tyto reformy se moc nedařily. Přejít od plánované ekonomiky na ekonomiku tržní s postupnými daňovými změnami byl, myslím, veden celkem rozumně. Horší to už bylo s privatizací státního majetku, která se nezdařila –

nepoctivosti mezi lidmi bylo více než "duchovní otec" privatizace Ing. Tomáš Ježek (aktivní evangelík) pomyslel. A té dravosti a nepoctivosti šel na ruku ministr a financí a po volbách 1992 český premiér Václav Klaus, Ježkův spolužák z gymnázia. Na právní řád se, žel, téměř nesahalo, takže komunistické zákony zůstávaly v platnosti. Velký zádrhelem se stal nový název státu. Jasně bylo, že *Československá socialistická republika* už nebudeme. Nevím proč narážel název *Česko-slovenská republika* či *Česko-slovenská federativní republika (ČSFR)*; spojovník (aspoň v češtině) vyjadřuje spojení dvou rovnocenných adjektiv, zatímco původní *Československá* by odpovídala substantivnímu spojení "České Slovensko". Ale zkratka, poslanci, zvláště ti slovenští, měli zřejmě velkou potřebu se hádat. Nakonec jsme se stali **Českou a slovenskou federativní republikou**, která však neměla dlouhé trvání. Když byly v létě 1992 volby, bylo už jasné, že se rozdělíme na dva samostatné státy (z historického hlediska to bylo celkem přirozené), výraznější politické osobnosti se uplatnily na republikové úrovni a federální vláda už měla likvidační charakter (rušení federálních orgánů). A tak předsedové vítězných stran – v ČR Občanské demokratické strany¹¹ (ODS) **Václav Klaus** a v SR Verejnosti proti násiliu **Vladimír Mečiar** – se stali republikovými premiéry, zatímco federální vládu řídil "druhý muž z ODS" **Jan Stráský**. A protože se v roce 1992 už nepodařilo zvolit prezidenta s potřebnou ústavní většinou ve všech sněmovnách, ve skomírající ČSFR úřad prezidenta vykonával premiér Stráský. K 31.12.1992 ČSFR přestala existovat. Myslím, že tím napětí a jakási nevraživost mezi námi a Slováky skončily a konečně jsme se cítili být opravdu blízkými národy. Od **1.1.1993** jsme tedy občany **samostatné suverénní České republiky** (ČR, časem se vžil název Česko). Během prvního čtvrtletí byl **Václav Havel zvolen českým prezidentem** a zůstal jím po dvě pětiletá funkční období až do začátku roku 2003. Díky Havlovi byla ve světě naše republika vnímána velice kladně. – Po rozdělení republiky došlo i k rozdělení měny na českou korunu (Kč, CZK) a slovenskou korunu (SKK), které do vydání nového oběživa bylo řešeno kolkováním. Postupně hodnota CZK proti SKK mírně rostla.

V období, kterému se teď věnuji, nastoupily Jitka (1990) a Petra (1992) na **matematicky orientované gymnázium na Korunní třídě**¹² na Vinohradech. Jitka měla na matematiku prof. Jahelkovou, Petra RNDr. Zdeňka Lauschmanna¹³. I když jejich metody byly různé (Zdeněk L. zařazoval i vysokoškolské partie, ba zacházel někde i dále než je běžné na MFF [příklady na algebraické řešení rovnic 3. stupně]), oba učili

---

¹¹ Občanské fórum se rozdělilo, respektive se z něj oddělila údajně pravicová *Občanská demokratická strana* vedená Václavem Klausem; zbylo *Občanské hnutí*, v jehož čele, nemýlím-li se, stál Pavel Rychetský. V Občanském hnutí byla řada výrazných osobností, které během času zakotvily v České straně sociálně demokratické (Miloš Zeman, Pavel Rychetský) nebo v Křesťanskodemokratické unii-Československé straně lidové (Petr Pithart, Jan Sokol)

¹² Dříve tř. Wilhelma Piecka (to býval nejvyšší východoněmecký představitel), tzv. *Pikárna*. V letech 1967-1970 tam chodila a r. 1970 maturovala Evi.

¹³ Presbyter a varhaník libeňského sboru ČCE, vášnivý turista; jeho staršího bratra Hynka známe s Evi ze strašnické evangelické mládeže.

velmi dobře, což se nakonec promítlo i do skutečnosti, že jak Jitka, tak Petra šly po maturitě na Matfyz. Budova gymnázia od léta 1993 připadla v rámci restitucí obnovenému Arcibiskupskému gymnáziu a někdejší Píkárna se odstěhovala na smíchovský okraj Malé Strany do Zborovské ulice, kde se z ní časem stalo *Gymnázium Christiana Dopplera*. Radunka v té době byla stále žákyní základní školy v Hostýnské, kde jsem já byl stále předsedou rodičovského sdružení.

V době mezi smrtí Honzy Lukáše a nástupem Věry do funkce jáhenky jsem byl na Jarově kurátorem. S vydatnou pomocí Věřinou i celého staršovstva a s příjemnou spoluprací s administrátorem sboru Michalem Otřísalem, který býval farářem ve Vršovicích, se mi dařilo chod sboru zajistit. Myslím, že zhruba v šestitýdenních intervalech jsem sám kázával, ač jsem neměl potřebné pověření, o něž pro mne staršovstvo požádalo. Po složení zkoušek ze znalosti Bible u synodního seniora **Pavla Smetany** a z církevního zřízení u synodního kurátora **MUDr. Zdeňka Susy**¹⁴ jsem z rukou konseniora Jaroslava Vettera v dubnu 1993 dostal **pověření k službě výpomocného kazatele** (oprávnění kázat, nikoli vysluhovat svátosti). Kromě Jarova jsem kazatelsky vypomáhal především ve Škvorci a v Uhříněvsi (včetně kazatelských stanic v Úvalech, resp. v Říčanech), případně i v jiných pražských sborech. Účastníval jsem se i seniorátních setkání výpomocných kazatelů se seniorem Blahoušem Hájkem, což mělo za důsledek, že jsem se stal v pražském seniorátě předsedou **poradního odboru pro práci laiků**. Tato činnost však už, pokud si vzpomínám, patří časově až do další kapitoly.

V zaměstnání můj hlavní úkol zanikl. Dělal jsem různé drobné prognostické studie, analyzoval vztahy mezi ekonomickými ukazateli apod. Hlavní český ekonomický ideolog Václav Klaus (premiér a předseda vládnoucí strany) tvrdil, že vše zařídí trh, že ekonomický výzkum je zbytečný (čímž ovšem popřel smysluplnost své vlastní práce, kterou dělal, než vstoupil do politiky). Získával jsem ze své práce jakýsi dojem marnosti a uvědomoval jsem si, že zřejmě přijde redukce stavu pracovníků, a tak jsem se začal rozhlížet po jiném zaměstnání. Asi nejvíce by mě bylo bývalo lákalo vrátit se do školy, ale znamenalo by to výrazné snížení platu (mj. by mi chyběly roky odpracované v resortu), ztrátu drážních výhod a určité zmenšení prestiže: jako kantor bych byl "jedním z mnoha", zatímco ve VÚŽ jsem byl v oblasti statistické analýzy dat a tvory prognostických modelů více méně bez okamžité konkurence. A tak jsem zamířil na své první drážní pracoviště. Nemohli sice volně přibírat pracovníky, ale zrovna jeden kolega odcházel do jezuitského noviciátu, a tak místo i plat pro mne byly. V polovině května 1993 jsem se tedy vrátil do Ústřední výpočetní techniky dopravy. O tom ovšem bude další kapitola.

V závěru svého působení ve VÚŽ jsem v ÚDI složil "s odřeným hřbetem" resortní zkoušku z angličtiny. Vyprávět vlastními slovy text, který jsem mi před tím dvakrát

---

¹⁴ Internista – plicní lékař. Pečoval i o Honzu Lukáše

pustili z nějaké nahrávky, to bylo něco hrozného. Ale dostal jsem oprávnění účastnit se jednání se zahraničními partnery! Ne že bych o to nějak stál, a ani jsem to na štěstí v další práci nepotřeboval. Protěžování angličtiny po roce 1989 je velice výrazné, daleko silnější než tomu bylo před tím s ruštinou.

Nedávno jsem se zamyslel nad tím, které cizí jazyky jsem ve své pracovní dráze nejvíce potřeboval. Angličtina by se mezi prvními třemi neumístila, a nebyla by to ovšem ani ruština. Sedmitýdenní stáž v roce 1980 v Berlíně staví na první místo němčinu. Na druhém místě vnímám portugalskou – proč, o tom se zmíním v příští kapitole. A třetí by byla španělština, kterou jsem byl s to používat až v závěru svého kontaktu s kubánskými posluchači. A pak bych dal tu angličtinu, používanou při různých příležitostech.

Ve VÚŽ stále naplno fungoval železniční zkušební okruh. Ostatní činnosti prožívaly útlum. Když jsem sledoval osudy svých bývalých pracovišť, uvědomil jsem si, že ÚDI je na tom ještě hůře než VÚŽ. Časem přestal existovat a loučeňský zámek se stal veřejnosti přístupným (ovšem vstupné se teď platí i do parku, který byl dřív přístupný zcela volně). ÚVTD bylo nejen mým bývalým, nýbrž i budoucím působištěm. A mé "předdrážní" pracoviště SNTL zaniklo a hlavní budovu získala jakási banka.

Abych kapitolu nekončil nostalgií za svými bývalými, později už neexistujícími pracovišti, ukončím ji stručným pohledem na lovosické gymnázium, které se z druhého patra větší staré školní budovy v Sadech pionýrů¹⁵ přestěhovalo do menší z obou budov, již užívá celou, kromě čtyřletého studia má i studium osmileté a je živou, dobře fungující školou. Těší mě, že tam učí několik mých bývalých žáků. Současnost lovosického gymnázia pěkně koresponduje s dobrými vzpomínkami, které na dvouleté tamní působení mám (vzpomínám na ně v kap. D09 a D10).

Praha červenec 2021

---

¹⁵ Název Sady pionýrů stále existuje.